

POVZETKI
ABSTRACTS

Pan Demos?

Internacionalistična retorika in nacionalne realnosti Covid-19

dr. Kristian Bjørkdahl (Univerza v Oslu, Norveška/University of Oslo, Norway)

Etimologija nam pravi, da je pandemija bolezen, ki prizadene »vsa ljudstva« (prim. *pan*, »vse«, in *demos*, »ljudstvo«) –, definicija pandemije s strani WHO pa se ravno tako nanaša na *globalno* ali *svetovno* razširjanje bolezni. Kot takšne, pandemije zastavljajo vprašanja globalne pravičnosti, tudi glede tega, kako se naj razdelijo cepiva preko globalnih ekonomskih ločnic.

V zadnjih letih, deloma tudi kot odgovor na Covid-19, je bilo sproženih več iniciativ, ki naj bi zagotovile nepristransko razdelitev cepiv po svetu, vključujoč GAVI, CEPI, COVAX, Act-A itd. Norveška je bila med glavnimi zagovorniki vseh teh shem, njen finančni prispevek pa je bil med največjimi: v GAVI je denimo prispevala več kot 1.1 milijarde ameriških dolarjev.

Ta vodilna vloga, ki je utrdila vlogo Norveške kot »humanitarne velesile«, je bila pogosto uporabljena kot samohvala v retoriki norveške vlade med Covid-19 – bila je celo omenjena v sklopu tradicionalnega novoletnega nagovora predsednika vlade. Hkrati so dejanja vlade med Covid-19 jasno dajala prednost norveškim nacionalnim interesom pred revnimi državami.

V tem prispevku analiziram primere javne retorike, ki se dotikajo vloge Norveške v globalno pravični razdelitvi cepiv, pri čemer skušam osmisliti očitno diskrepanco med internacionalno retoriko in nacionalno realnostjo. Nanašajoč se na tri »sfere argumenta« Toma Goodnighta predlagam, da na razkorak gledamo kot na nekaj, kar je povezano s potrebo upravljanja razmerij med tehnično sfero, ki je modus večine mednarodnih cepilnih diskurzov, in javno sfero, ki tipično sprejema zgolj vsečne koščke informacij, na katerih počiva norveška humanitarna dobrota.

Ključne besede: globalna pravičnost, Norveška, mednarodna retorika, cepilni nacionalizem, sfere argumenta

-----
Pan Demos? – Internationalist Rhetoric and Nationalist Realities in Covid-19

Etymology tells us that a pandemic is a disease that affects «all peoples» (cf. pan, «all», and demos, «people») – and the WHO's definition of a pandemic indeed refers to a global or

POVZETKI
ABSTRACTS

worldwide spread of disease. As such, pandemics raise questions of global justice, not least how vaccines should be distributed across global economic divides.

In recent years, and partly in response to Covid-19, several initiatives have been put in place to ensure equitable distribution of vaccines worldwide, including GAVI, CEPI, COVAX, Act-A, etc. Norway has been a leading proponent of all these schemes, and has also been among their biggest financial contributors: its contribution to GAVI alone is in excess of 1.1 billion US dollars.

This leading role, which has solidified Norway's role as a "humanitarian superpower," has been a frequently used boast in the Norwegian authorities' rhetoric during Covid-19 – and was even mentioned in the Prime Minister's traditional New Year's speech. At the same time, the authorities' actions during Covid-19 have often clearly prioritized Norway's national interests ahead of poor countries.

In this paper, I analyze instances of public rhetoric concerning Norway's role in a globally just distribution of vaccines, and try to make sense of the apparent discrepancy between internationalist rhetoric and nationalist reality. Appealing to Tom Goodnight's three "spheres of argument," I suggest that the discrepancy has to do with the need to manage the traffic between the technical sphere, which is the mode of most international vaccine discourse, and the public sphere, which typically admits only tidbits that underline Norway's humanitarian goodness.

Key-words: *global justice; Norway; internationalist rhetoric; vaccine nationalism; spheres of argument*

POVZETKI
ABSTRACTS

Konfucijanski relacionizem kot alternativni model organizacije družb v časih virusnih pandemij

prof. dr. Jana Rošker (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta/University of Ljubljana, Faculty of Arts)

Pandemija covid-19 je globalni problem. Zato ga lahko rešujemo samo na osnovi globalnega mednarodnega sodelovanja in ne zgolj v ozki omejenosti posamičnih nacionalnih držav ali federacij. V tem okviru je medkulturni dialog še posebej pomemben.

Na osnovi te predpostavke in na temelju dejstva, da so se konfucijanske družbe, torej družbe v regijah takim. siniškega kulturnega območja, v procesih zaviranja in delno eliminacije epidemij izkazale kot veliko bolj učinkovite od evro-ameriških regij, bo pričujoči prispevek preučil možne razloge za to diskrepanco. Najprej bomo v tem kontekstu ovrgli na Zahodu razširjeno predpostavko o tem, da so razlogi za to učinkovitost povezani z avtokratskimi tradicijami siniških družb.

Potem bom obravnavala vprašanje o tem, ali in kolikšen vpliv imajo na strategije reševanja kriznih situacij relikti zgodovinsko formiranih in kulturno pogojenih modelov etike. Pokazala bom, da je to vprašanje tesno povezano s tradicionalnimi normativno zakoličenimi strukturami razmerja med posamezniki_cami in družbo in skozi to optiko predstavila specifično konfucijanske etike odnosnosti oziroma relacionalizma.

Na koncu bom nakazala konkretne povezave med relacijsko koncipiranim modelom sebstva, ki tvori osnovo tovrstne etike na eni in možnimi strategijami reševanja kriznih situacij na drugi strani z namenom podati teoretsko osnovo za razmislek o možnih novih oblikah vzajemne družbene empatije in solidarnosti.

Ključne besede: etika odnosnosti, relacionizem, siniški kulturni krog, konfucijanstvo, transkulturne raziskave

POVZETKI
ABSTRACTS

Retorika zaupanja

zasl. prof. dr. Rastko Močnik (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, upokojen/University of Ljubljana, Faculty of Arts, retired)

Prispevek bo predstavil retorične postopke, s katerimi si govorke in govorniki poskušajo pridobiti zaupanje občinstva, čeprav vedo, da njihov govor ne more biti zaupanja vreden, saj nimajo zadosti informacij za verodostojno govorjenje. Izhodišče bo zanimivo nasprotje med začetkom epidemije in njenimi poznejšimi fazami. Na začetku so krožile številne šale na račun nepopolne vednosti strokovnjakinj in strokovnjakov in zmede v njihovih nasvetih – po obrazcu: »nikakor ne delajte X ... lahko pa vseeno delate X«. Kljub deklariranemu skepticizmu so ljudje na začetku v splošnem spoštovali priporočila in se vedli varnostno. Pozneje so strokovnjakinje in strokovnjaki nabrali več informacij, njihova stališča naj bi bila bolj zanesljiva – in tudi šal ni bilo več. A disciplina varnostnega vedenja je razpadla.

Ključne besede: epidemija covid-19, varnostna retorika, retorika strokovnosti, ljudski humor

POVZETKI
ABSTRACTS

Diskurzi teorij zarot: med skepticizmom in ekscesnim verjetjem

izr. prof. dr. Tomaž Grušovnik (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta/University of Primorska, Faculty of Education)

Eden od razlogov, zakaj so teorije zarot (TZ) privlačne za javnost, je povezan s človeško potrebo po gotovosti in našim strahom pred kontingenco in naključjem. Ideje, da »je bila pandemija sprožena načrtno«, lahko zato razumemo kot tolažbo pred dejstvom, da situacije nima pod nadzorom nihče, saj TZ, povezane s Covid-19, implicirajo, da gre vzrok pandemije iskati v človeških vršilcih. Začetni skepticizem TZ o vzpostavljenih resnicah se tako – morda paradokсно – izteče v posledico ekscesnega verjetja, namreč verjetja, ki je onkraj dvoma in ki predpostavlja, da je svet urejen kraj, kjer imajo ljudje reči strogo pod nadzorom (pa čeprav so nam trenutno vršilci sovražni). Ker je to, kar Quassim Cassam imenuje »spoznavne pregrehe« v središču TZ, smemo reči, da igrajo drugo jezikovno igro kot znanstveno raziskovanje. Slednje tako postane nemočno s prepričevanjem gorečih zagovornikov TZ, tako kot so zdravniki nemočni pri pomirjanju hipohondrov. Pristopi, ki gradijo na spoznavnem značaju, bi utegnili biti pri tem učinkovitejši, še posebej zato, ker so TZ postale vseprisotne in se učinkovito širijo z družbenimi mediji znotraj informacijskih mehurčkov, ki nastanejo zaradi potrditvene pristranskosti, ojačane z algoritmi, ki uporabnikom posredujejo informacije na podlagi zgodovine njihovega brskanja, ki naj bi domnevno odražala njihove »interese«.

Ključne besede: teorije zarot, skepticizem, ekscesno verjetje, spoznavni značaj

POVZETKI

ABSTRACTS

Credo quia absurdum: Cepljenje, cepiči in retorika apologije

red. prof. dr. Igor Ž. Žagar (Pedagoški inštitut in Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta/Educational Research Institute and University of Primorska, Faculty of Education)

Nekje v začetku poletja, ko je postalo jasno, da virus SARS-CoV-2 pospešeno mutira (angleška različica, južnoafriška različica, brazilska različica, indijska različica ...), da cepljenje proti novim različicam ni tako učinkovito, kot naj bi bilo proti "osnovni" različici, da (vedno pogosteje) zbolevalo tudi cepljeni, da so cepljeni, kljub cepljenosti, lahko (še vedno) prenašalci virusa, in ko se je uradna cepilna propaganda (ne le v Sloveniji) spremenila iz: "cepljenje vas lahko učinkovito zaščiti pred virusom" v "cepljenje vas bo zaščitilo pred težjim potekom bolezni", se je v slovenskih medijih pričela procepilna propaganda, v kateri so sodelovali predvsem "medijsko znani" Slovenci in Slovenke, od umetnikov do akademikov.

Namen pričujočega prispevka je izpostaviti retorične pristope, ki so jih pri svojem prepričevanju uporabili (ne nujno namerno in po preudarku), jih analizirati, opozoriti na predpostavke, na katerih temeljijo, in implikacije/implikature, na katere napeljujejo.

Ključne besede: cepljenje, prepričevanje, predpostavka, implikacija/implikatura, občinstvo

POVZETKI
ABSTRACTS

Argumentacija in retorika kužnosti

izr. prof. dr. Boris Vezjak (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta/University of Maribor, Faculty of Arts)

Obstajajo zdravstveni, družbeni in ožje politični konteksti kužnosti: tako kot se moramo izogniti osebam, okuženim s covidom, je v klasični politični retoriki kužnost, še pred izbruhom pandemije in neodvisno od nje, postala način diskreditacije političnih nasprotnikov ali drugih priljubljenih tarč političnega sovraštva: v Sloveniji izključenega »nečistega« Drugega v podobi tujca, muslimana, pripadnika LGBTQ+ skupnosti, migranta, Roma, antifašista in podobno.

Logika kužnosti se znotraj radikalnega diskurza političnih bojev velikokrat kaže v oblikah stigmatizacije, zato v veliki meri sledi temu, kar je Erving Goffman opisal pod pojmom družbene stigme, ki vedno končuje v razvrednotenju človeka kot človeka. Sam bom v prispevku nakazal načine, kako je retorika kužnosti, kot izjemno pomemben element političnega govora, obrnjena proti človeku in kako uspešno deluje že na ravni argumentacijskih prevar na ravni zmot, kot so npr. argument proti človeku (*argumentum ad hominem*), krivda po povezavi (*guilt by association*) in zastrupitev vodnjaka (*poisoning the well*).

POVZETKI
ABSTRACTS

Otroci in mladostniki med pandemijo: Od korona zmagovalcev znanja do mladoletnih prestopnikov

dr. Barbara Turk Niskač (Znanstveno raziskovalni center SAZU/Research Center of the Slovenian Academy of Sciences and Arts)

Že kulturna antropologinja Margaret Mead je v začetku 20. stoletja prikazala, da je razumevanje otroštva kulturno relativno, proti koncu stoletja pa so se sociološko-antropološke raziskave pod vplivom družbenega konstruktivizma začele osredotočati na delovalnost (*agency*) otrok. Vendar pa antropološko razumevanje delovalnosti izpostavlja, da gre za izrazito etnocentričen pogled na otroka, ki izhaja iz določenega časovnega, geografskega in družbeno-političnega konteksta. Ideja delovalnosti je namreč tesno povezana z idejo osebe kot posameznika, z možnostjo izbire in s svobodno voljo, kar pa nikakor ni univerzalno razumevanje otrok.

V zadnjih letih lahko tudi pod vplivom mladoletnih okoljskih aktivistov v mednarodnem prostoru opazujemo na novo obujeno dojemanje otrok kot nosilcev prihodnosti. Otroci se obravnavajo kot tisti, ki nam bodo pokazali izhod iz trenutne krize, pojavljajo pa se tudi pozivi k temu, da se jih aktivno vključi v odločanje (podobno razumevanje otrok kot nosilcev prihodnosti nam je sicer znano iz obdobja samoupravljanja v Jugoslaviji).

Na primeru analize političnega in medijskega diskurza o otrocih (pri tem termin otroci uporabljam v najširšem pomenu do dopolnjenega 18. leta starosti) v obdobju med pandemijo COVID-19 v Sloveniji prispevek analizira odnose moči in selektivnost pri upoštevanju otrokove delovalnosti ter njegovih ustvarjalnih in produktivnih zmožnosti, predvsem na primeru problematike pouka na daljavo. Pokaže se, da so ustvarjalne zmožnosti otrok poudarjene le do mere, ki odgovarja tistim, ki imajo v rokah vzvode moči. Kadar jim te iste zmožnosti otrok ne odgovarjajo, so hitro označene za deviantno obnašanje.

Vendar pa antropološko razumevanje otrok predpostavlja, da so otroci lahko hkrati aktivni ali pasivni, nemočni ali delujoči, sogovorniki ali pa namesto njih govori kdo drug, v določenih okoliščinah prav lahko izražajo delovalnost ter se v drugih okoliščinah podrejajo obstoječim strukturam. Zato ne bo dovolj, da en esencialističen argument, da so otroci nezreli in nekompetentni zamenjamo z drugim, da so kompetentni, ne da bi pri tem upoštevali vprašanje družbene in kulturne reprodukcije ter družbenih in političnih odnosov moči.

Ključne besede: pandemija, pouk na daljavo, delovalnost, diskurz o otrocih in mladostnikih

POVZETKI
ABSTRACTS

Retorika kužnosti kot podlaga za omejitve pravice do protesta

doc. dr. Barbara Rajgelj (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede/University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences)

V času pandemije so (bile) na udaru številne človekove pravice in temeljne svoboščine. Med njimi je ena najpomembnejših pravica do protesta, pri kateri gre za kombinacijo svobode izražanja in pravice do zbiranja. Od marca 2020 do danes, torej približno leto in pol, je bila ta pravica bistveno omejena, v določenih obdobjih pa celo popolnoma prepovedana. Argumenti za omejitve, ki so pravico skoraj izvotlile, so bili povezani z nevarnostjo širitve okužb. Stroka se z vprašanjem širjenja virusa na protestih ni ukvarjala oz. se je s tem ukvarjala zelo površno, predstavniki izvršilne veje oblasti ter vladi naklonjena javna glasila pa so ob pasivnosti stroke politične cilje zasledovali tudi z retoriko, ki je za širitev okužb, brez podlage v dejstvih in dokazih, krivila udeležence protestov. Prispevek bo na kratko orisal ustavno pravico do protesta, diskurz vladajoče politike ter zdravniške/zdravstvene stroke glede omejitev protestov.

Ključne besede: človekove pravice, pravica do protesta, epidemija, izredno stanje, ustava

POVZETKI ABSTRACTS

Epidemija, zastopanje občega interesa in korupcija

dr. Ali Žerdin (sociolog, urednik Sobotne priloge Dela)

Čas epidemije je obdobje, ko državljanske in državljani od države poudarjeno pričakujejo, da bo ta zastopala obči interes. Le če država zastopa obči interes, lahko od državljanek/državljanov pričakuje, da se bodo odrekli nekaterim samoumevnim svoboščinam in pravicam ter s tem prispevali z zamejevanju epidemije. Delovna hipoteza je, da so pri zamejevanju epidemije uspešnejše tiste države, ki me vzbujajo razlogov za domneve o prevladi partikularnih / partijskih interesov. Državna politika, temelječa na poudarjenem zastopanju občega interesa, naj bi bila temelj začasne družbene pogodbe, s katero državljanske in državljani pristajajo na omejevanje svoboščin in pravic.

Podatki nevladne organizacije Transparency International, pridobljeni med raziskavo javnega mnenja v državah, članicah EU, kažejo, da se je leta 2020, med pandemijo, percepcija o korupciji spremenila. Korupcija je najbolj skrajna oblika partikularističnega ravnanja. Podatki za Slovenijo kažejo, da polovica vprašanih meni, da se je stopnja korupcije leta 2020 povečala (10 odstotkov meni, da je stopnja korupcije manjša, ostali pa, da je stopnja korupcije enaka ali so brez odgovora). S tem se Slovenija po percepciji povečanja korupcije za Ciprom uvršča v evropski vrh.

Primerjava indeksa povečanja percepcije korupcije in števila umrlih na milijon prebivalcev v državah EU pokaže na visoko korelacijo med obema kazalcema. Visoka korelacija med percepcijo delovanja, ki kaže na koruptivno, torej skrajno partikularistično ravnanje, in višjo umrljivostjo, nakazuje, da začasna nova družbena pogodba, ki bi zamejevala pandemijo, v korumpiranih državah ni stopila v veljavo.

Ključne besede: država, obči interes, partikularni interes, človekove pravice, korupcija